

ПОТРЕБИ, ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ

Поняття особистісний розвиток, зростання і розвиток особистості - найбільш загальне поняття, що описує всі позитивні зміни в особистості як результат внутрішніх процесів і зовнішніх впливів. Це все те, що в особистості розгортається з віком саме, що формується під впливом зовні, що розвивається в спільній діяльності з оточуючими і розвивається в собі самим людиною [1].

Вивчаючи людину як особистість, не варто забувати про те, що це окрема система із складною структурою з власними соціально ваговими якостями. Особистість – відображення соціальної природи людини, розгляду її як індивідуальності та суб'єкта соціокультурного життя, що розкривається в контекстах соціальних відносин, спілкування і предметної діяльності, соціально зумовлена система психічних якостей індивіда, що визначається залученістю людини до конкретних суспільних, культурних, історичних відносин [2, с. 608]. З філософської точки зору під поняттям особистості найчастіше розуміють людину, яка досягла ідеалу духовного розвитку, яка являє собою стійку систему з соціально вагових, духовних якостей, які характеризують людину як унікальну особистість, яка здатна змінювати і освоювати світ. З часом з історією розвитку поняття особистості розглядалося різними поглядами, так наприклад, у середньовічній філософії особистість розумілася як сутність Бога, у філософії романтизму особистість розумілася вже як герой.

Часто люди заплутуються в поняттях «людина», «індивід», «індивідуальність», «особа», але їх не можна прирівнювати один до одного, або взагалі ними нехтувати.

Людина - головна проблема філософії. Філософський погляд на людину передбачає виявлення його сутності, особливостей, призначення і місця в світі, причин людської активності, визначення історично виникли форм людського буття [3].

Поняття індивіда проголошує «належність людини до біологічного виду «*Homo sapiens*» узагальнюється в понятті індивід.»

Серед психологічних властивостей індивіда Б. Й. Цуканов виділяє передусім дві фундаментальні – чутливість і реактивність, які забезпечують його готовність з моменту народження до взаємодії з навколишнім світом [4].

Індивідуальність – сукупність своєрідних особливостей і певних властивостей людини, які характеризують її неповторність і виявляються у рисах характеру, у специфіці інтересів, якостей, що відрізняють одну людину від іншої. Індивідуальність визначає людину як автора власного життя, як творця унікального життєвого шляху, носія багатогранної неповторності, авторського світобачення [5, с. 302.]

Поняття «особи» характеризує певні реальні якості людського індивіда. Але це не означає, що риси індивіда і є рисами особи; як звичайно, до поняття особи включають два найважливіших моменти.

По-перше, особа - це суб'єкт та об'єкт соціальних стосунків, тобто той, від кого продукуються соціальні дії та до кого вони спрямовані.

По-друге, особа характеризується через особливий, неповторний внутрішній світ людини з її темпераментом, знаннями, переконаннями, ідеалами, ерудицією, цінностями. В даному випадку нас більше цікавить другий момент поняття особи. Оскільки особа постає як певна якість людського індивіда, то кожна особа постає унікальною та неповторною у своїх характеристиках і виявленнях, але водночас вона постає також представником людської особи взагалі, особи як такої, особи як родової характеристики людини [4, с. 117].

Поняття особистості дуже різноманітне. Нараховують десятки теорій особистості. Суть особистості, за К. Роджерсом, виражає її самосвідомість, суб'єктивність, здатність діяти свідомо і відповідально [2, с. 608]. Отже, особистістю можна назвати людину, яка досягла такого рівня соціального розвитку і самосвідомості, який дозволяє їй знаходити і обирати серед цінностей культури особистісні смисли, самостійно виконувати відповідну перетворювальну діяльність, свідомо і відповідально здійснювати саморегуляцію діяльності й поведінки. Однією із сучасних концепцій особистості є персоналізм. Згідно з логікою персоналізму, існування індивіда вплетене в складну мережу суспільних відносин, підпорядковане соціальним змінам, виключає для нього можливість затвердити своє власне, неповторне «Я». Людина як особистість може затвердити себе лише шляхом вільного волевиявлення, за допомогою волі, яка долає і обмеженість життя людини, і соціальні перегородки як би зсередины людини. Для особистісного розвитку потрібна низка факторів і рушійних сил. Люди в своїй життєдіяльності прагнуть забезпечити умови, засоби існування, реалізацію потреб, інтересів, цінностей [6].

Потреба - стан живої істоти, який виражає його залежність від того, що і становить умову його існування. Задоволення потреби - процес повернення організму в стан рівноваги. Для задоволення потреби потрібні вміння, знання, бажання, кошти. З цього потрібно відштовхуватись, розвиваючи себе, особистість.

Потреби - це ті форми взаємодії людини зі світом (духовні чи матеріальні), необхідність яких обумовлена особливостями відтворення і розвитку її біологічної, психологічної, соціальної визначеності, і які тою чи іншою мірою відчуваються, усвідомлюються людиною. Потреби демонструють протиріччя між необхідним і наявним. Це - потреба в чомусь, необхідність чогось, що забезпечує її існування, збереження. Це – рухома сила людської активності, причина багатьох наших дій

Потреби відображають об'єктивну залежність людини від зовнішнього світу, від соц. середовища. Є два види потреб: природні (нестатки людини як біологічної істоти, потреби одягу, життя, їжі тощо), соціальні (створені суспільством) (продукти суспільного життя і рівня розвитку, потреби духовної культури, спілкування з іншими людьми тощо)

Потреби керують людиною, а вона формує їх зміст. Чим вищі запити особи, тим складніший процес формування потреб, тим більше зусиль потрібно прикладати для розвитку особистості [7].

Наступний елемент, котрий виявляє сутність природи особистості, є інтерес. Інтерес - це усвідомлення потреб особистості. Це спрямованість дій індивіда залежно від можливості задоволення тієї чи іншої потреби, одна із рушійних сил поведінки та діяльності особи. Це залучення до чого-небудь, схильність до чого-небудь, яка відповідно займає наші думки і почуття. Той, у кого є інтерес до чого-небудь, називається зацікавленим, той же, хто постійно переслідую певні інтереси або кому робиться пропозицію в розрахунок на успіх, той називається інтересантом. Цікавим називають те, що збуджує і утримує нашу увагу, тому що воно має позитивне або негативне значення для наших практичних або теоретичних потреб. Разом із потребами інтереси становлять основу цінності. В понятті інтерес фіксується по-перше, становище людини в суспільстві, змістовна характеристика її в залежності від діяльності інших людей, спроби використати соціальні відносини, соціальні інститути, що складаються в суспільстві для задоволення виникаючих потреб [8, с. 160].

Цінність виступає як закріплене ставлення людини (ідеї, уявлення, переживання, установки) до елементів навколишнього світу, які визначають вибір засобів і методів діяльності і їх застосування в соціальній практиці.

Якщо розглядати ієрархію цінностей, то потрібно виділити цінності – цілі, або вищі (абсолютні) цінності, та цінності – засоби (інструментальні цінності). Можна виділити також і матеріальні та духовні цінності, спираючись на соціальне значення та наслідки їхньої реалізації – позитивні та негативні. Важливим є те, що всі вони перебувають у тісному зв'язку між собою [7].

Кожній людині притаманні індивідуальні потреби, цінності та інтереси. Вони найбільше проявляються при певній меті, цілі. Індивіди можуть встановлювати особисті цілі. Наприклад, студент може поставити за мету отримати високу оцінку на екзамені. Навчитися контролювати свій гнів. Вчинки, які приводять до здійснення мети, показують істинні потреби, цінності, інтереси особистості.

Управління цілями може дати віддачу у всіх сферах особистого життя. Чітке знання того, що людина хоче досягнути робить зрозумілим те, на чому потрібно зосередитися та що потрібно покращувати. А також, часто підсвідомо пріоритизує цю мету [9, с. 706].

Висновок. Отже, особистість - це найвищий ступінь духовного розвитку людини, що являє собою стійку сукупність соціально вагомих якостей, які характеризують індивіда як унікальну суб'єктивність, здатну освоювати і змінювати світ. Особистісний розвиток - це розкриття всіх прихованих талантів, збільшення потенціалу особистості, що в свою чергу дає людині легше керувати своїм життям, збагатити свій духовний і матеріальний світ, отримувати більше задоволення від життя. Особистісний розвиток безпосередньо залежить від потреб, цінностей та інтересів, як в свою чергу взаємопов'язані.

Література

1. Козлов Н. І. Особистісний розвиток. http://psychologis.com.ua/lichnostnoe_razvitiie.htm
2. Боришевський М. Й. Особистість у вимірах самосвідомості. Суми: Видавничий будинок «Еллада», 2012. 608 с. <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/2382/1/Boltiv.pdf>
3. Дзевеніс А. А. Філософія человека. Благовещенск: (ДальГАУ) 2002.
4. <https://cyberleninka.ru/article/v/filosofiya-cheloveka>
5. Рибалка В. Індивід та особистість у психологічній теорії часу Бориса Цуканова. <http://journals.urau.ua/index.php/1810-2131/article/view/124749>
6. Українська психологічна термінологія: словник-довідник. За ред. М.-Л. А. Чепи. К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2010. 302с. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D0%B4%D0%B8%D0%B>
7. Сатановська Л. Формування цінностей та ціннісних професійних орієнтацій студентської молоді у вищих навчальних закладах України. К.: «Вісник КНУ»
8. Сірий Є. В. Особистість як предмет аналізу (потреби, інтереси, цінності)
9. <https://westudents.com.ua/glavy/87703-3-osobistst-vak-predmet-analzu-potrebi-nteresi-tsnnost.html>
10. Ільєнков Е.В. Філософія і культура. М., 1991. 160 с. https://royallib.com/read/ilenkov_evald/chto_ge_takoe_lichnost.html#0
11. Загороднюк Ю. Ціль // Філософський енциклопедичний словник. Київ : Абрис, 2002. С. 706.
12. Шумка М. Л. Феномен сучасного підприємця / Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. Щорічник. Тернопіль: Збруч, 2002. С. 51-57.
13. Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Портретна характеристика сучасного підприємця. / Матеріали Міжнародних філософсько-економічних читань 10-11 червня 2008 року, Львів. С. 282-290.
14. Шумка М. Л. Етичні принципи державного управління доби Нового часу та Просвітництва / Матеріали науково-практичного семінару 18-19 листопада 2010 року, Тернопіль. С. 207-210.
15. Шумка М. Л. Етична культура управління: історико-філософський аналіз. / Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної нації. Тернопіль: Економічна думка, 2012. С. 11-118.
16. Гончарук-Чолач Т.В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук-Чолач Т.В. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. 250 с.